

Engel Pál

HUNYADI JÁNOS KORMÁNYZÓ ITINERÁRIUMA (1446–1452)

Bevezetés

A magyar középkor politikai történetének, „eseménytörténetének” kutatása már jó ideje gyakorlatilag megszűnt. Ennek, mint tudjuk, elsősorban az az oka, hogy a tudományos érdeklődés a korábban elhanyagolt kutatási területek, elsősorban a gazdaságtörténet és annak társadalmi vonatkozásai felé fordult. Szerepük van azonban egyéb okoknak is. Általában véve nem divat manapság politikai történettel foglalkozni, mert világszerte elterjedt a kutatók széles körében az a vélemény, hogy a múlt eseményeinek beható tanulmányozása nem kecsegtet annyi tanulsággal, amennyi megérné a rá fordított időt és vesződséget. (Érdemes megjegyezni, hogy a közelmúlt és a jelen eseményeit illetően ez a nézet nem tudott meggyökeresedni.) Ha nem is teljesen céltalan tehát, mindenesetre fényűzésnek számít, amit csak gazdag nemzetek engedhetnek meg maguknak, és ami bennünket illet, régebben gyakran hallhattuk, hogy szerencsénk a „polgári történetírás” már régen összegyűjtötte mindazt, amire ebben a vonatkozásban egyáltalán szükségünk lehet.

Nos, ma már tudjuk jól, hogy ez nem így van. Igaz talán, nagyjából, az Árpádok korára, hála egyetlen tudós: Pauler Gyula kivételes képességeinek. Semmiképpen sem igaz azonban a 14–15. századra, és alkalmasint ugyanilyen kevéssé a következőkre. Minden kutató, aki legalább egyszer vette magának a fáradságot, hogy egy rövidke időszak – akár csak egy év – eseményeibe a forrásokon keresztül belemerüljön, szükségképpen tapasztalhatta, hogy ismeretlen, mondhatni feltáratlan terepen tapogatódzik. Ezért semmiképpen sem szabad kivételnek tekintenünk például azokat az új eredményeket, amelyekre a Dózsa-évforduló alkalmából végzett kutatások vezettek, és amelyek alapján a parasztháború történetét valósággal „újra kellett írni”. Azt hiszem, nagyjából hasonló eredményre számíthatunk, valahányszor középkori történelmünk egy-egy darabkáját ugyanígy nagyító alá helyezzük.

Ebből viszont az következik, hogy mi egyelőre még nem tehetjük jogosan magunkévá azt a közönyt vagy netán lebecsülést, amit a történettudományban élenjárónak tekintett műhelyek az *histoire événementielle* mint olyan iránt rendszerint tanúsítanak. Ez az attitűd ugyanis annak a hatalmas tárgyi ismeretanyagnak a birtokában alakult ki, amelyet a 19. század túlhaladott szemléletű, de szorgalmas nemzedékei halmoztak fel, és amelyet a mai kutató szükség esetén konzultálhat. Mi nem vagyunk ebben a helyzetben. Nálunk a történelemnek az a kronológiai váza, amely önmagában esetleg érdektelen, de mégis nélkülözhetetlen kellék a múlt megértéséhez, s amelyet Le Goff „a történelem gerincének” nevezett,¹ még korántsem készült el. Ahhoz, hogy fölöslegesnek tarthassuk, előbb meg kellene alkotnunk.

¹ Jacques Le Goff: Is politics still the backbone of history? *Daedalus* 100 (1971) 1–19.

Vajon miért maradtunk le ennyire a politikai történet kutatásában? Részben bizonyára azért, mert a történetkritika modern módszerei jóval később, megszületésük után évtizedekkel kezdtek csak elterjedni nálunk. Elsősorban azonban, úgy gondolom, forrásanyagunk sajátos adottságai miatt. Elég belelapozni néhány nyugat-európai történeti kézikönyvbe, hogy lássuk: a középkor eseményeinek rekonstruálása úgyszólván kivétel nélkül elbeszélő forrásokra épül, és egyéb, nem narratív kútfők csak kiegészítik, „díszítik” az így kapott képet. Ismeretes, hogy a magyar történetírás is hosszú időn át ezt a módszert próbálta követni, végül is kevés eredménnyel. A 14–15. századi Magyarország ugyanis páratlanul rosszul áll elbeszélő források dolgában. Egészen 1490-ig nincs olyan részletes és megbízható kútfőnk, amelyet – miként például a lengyelek Długosz munkáját – alapul vehetnénk az események leírásában; sőt, érezzük ki: inkább csak egyetlen, elnagyolt és éppen kronológiailag szerfőlött megbízhatatlan kútfő áll a rendelkezésünkre az időszak legnagyobb részét illetően: Thuróczy János krónikája. A szomszéd országok évkönyvei, legyenek mégoly kitűnők is, természetesen nem alkalmasak arra, hogy ezt a hiányt pótolják.

Forrásviszonyaink közt csak egyetlen lehetőség van arra, hogy ezt a kronológiai vázat megteremtjük: a királyi oklevelek és a belőlük összeállítható uralkodói itinerárium.

* * *

Az itinerárium szó a szaknyelvben kétféle jelentésben használatos. Egyrészt – az egykorú szóhasználatot követve – egy sajátos forrástípust jelöl: azokat az útikalauz-jellegű írásokat, amelyeket ókori és középkori kereskedők, utazók és zarándokok állítottak össze azzal a céllal, hogy társaik számára megkönnyítsék az utazást idegen országokban. Másrészt – és a továbbiakban erről lesz szó – egy modern kutatói segédletet nevezünk így, amely ti. feltünteti egyvalamely nevezetes személynek egy adott időszakban megtett *útvonalát* (lat. *iter*, *út*), pontosabban: ismert tartózkodási helyeinek és időpontjainak sorát, amiből az útvonal az adatok szabta korlátok között rekonstruálható.

Az itinerárium egyidős a modern történettudománnyal. Megalapítói, Stein báró (1757–1831) és Pertz (1795–1876) jutottak arra a gondolatra, hogy az uralkodónak pontos keltezéssel ellátott oklevelei, tehát azok, amelyek a kelet helyét, hónapját és napját is feltüntetik, szoros időrendbe szedve alkalmasak arra, hogy – amennyiben megfelelő számban gyűjthetők össze – tükrözzék a politikai események menetét, legalábbis azokét, amelyek az uralkodók helyváltoztatásaiban is megnyilvánultak. Útmutatásai alapján J. F. Böhmer (1795–1863) kezdte meg 1831-ben a német uralkodók itineráriumának összeállítását a nagy jövőre hivatott *Regesta imperii* gyűjtemény keretében, kifejezetten azzal a rendeltetéssel, hogy „az események egymásutánjára és a cselekvő személyek térbeli mozgására nézve csálhatatlan vezérfonalul szolgáljon”.² Ezt a szerepet az itinerárium a német medievisztikában be is töltötte, és joggal nevezhette

² *Johann Friedrich Böhmer: Regesta chronologico-diplomatica . . . Die Urkunden der römischen Könige und Kaiser von Conrad I. bis Heinrich VII. Frankfurt a. M., 1831. III.*

utóbb J. Ficker „az államtörténet csontvázának” (das feste Gerippe der Reichsgeschichte).³

A magyar kutatásban, jóllehet nagyobb szükség lett volna rá, nem kapott ilyen szerepet. Igaz, a kiváló győri tudós, Ráth Károly igen korán (1861) követte a német példát, és hosszú időre hasznos segédeszközt alkotott „A magyar királyok hadjáratai, utazásai és tartózkodási helyei” c. munkájával, amelyben szép számmal felhasználta kiadatlan oklevelet is (főleg a pozsonyi városi levéltár értékes anyagából). Ezt az ígéretes kezdetet azonban nem követte illő folytatás. A kutatók beérték Ráth művével, akkor is, amikor már rég eljárt fölötte az idő, és nem akadt egyetlen komoly tudós sem, aki vállalkozott volna felújítására. Mindössze az orvosból lett amatőr történész, Wertner Mór tett erre – egyéb segédtudományi munkássága mellett – kísérletet, világosan látva, hogy mekkora szükség volna rá, de Ráth munkáját minőségileg nem tudta meghaladni. Autodidakta lévén, nehezen szánta rá magát, hogy egy-egy eredeti oklevelet is a kezébe vegyen, enélkül viszont viszonylag szerény eredménnyel is be kellett érnie. És tegyük hozzá, még ezt is olyan fórumon tette közzé, hogy a magyar kutatók számára gyakorlatilag ismeretlen maradt.⁴ Azt a magyar királyi itineráriumot, amely mindmáig kutatói segédletként szolgál, az Országos Levéltár hajdani munkatársa, Sebestyén Béla állította össze az 1930-as években.⁵ Műve azonban nem vetekedhet a német császár-itineráriumokkal, amelyek összeállításának nemegyszer a legkiválóbb tudósok szenteltek fáradságot. Felhasználta ugyan a teljes kiadott forrásanyagot, és itt-ott még levéltári anyaggal is kibővítette, az eredmény azonban mégsem lett sokkal jobb, mint amit évtizedekkel korábban Ráthnak kevesebb adattal, de több kritikai érzékkel már sikerült elérnie. Sebestyén ugyanis megállt az anyaggyűjtés szintjén; nem törekedett adatai megrostálására, hanem egyszerűen kigyűjtötte forrásaiból az előforduló dátumsorokat, és kiegészítette velük azt, amit Ráthnál talált. Nem próbálta meg ellenőrizni akár a nevek, akár a dátumok helyességét, nem tett rá kísérletet sem, hogy kellő kritikával olyan itineráriumot kapjon, amely megfelel az ésszerűség követelményeinek, vagy legalábbis a fizika törvényeinek. Nem ütközött meg olyasmin, hogy pl. Zsigmond november 12-én még Budán van és 13-án már Pécssett; augusztus 5-én Budán, de 6-án Késmárkon; azon sem, hogy a király október 2-án Budán, 5-én Kassán, 8-án viszont Visegrádon

³Érdemes megjegyezni, hogy az itineráriumok készítése az európai medievisztikában – szomszédainknál is – állandóan folyik. Íme néhány példa az újabb termésből: *Itinerare der deutschen Könige*. 1–2. Göttingen, 1958; *I. Hlaváček: Itinerář krále Václava IV. 1361–1419*. *Český Časopis Historický* 10 (1962) 64–94; *Antoni Gąsiorowski: Itinerarium króla Władysława Jagiełły 1386–1434*. Warszawa, 1972; *L. V. Díaz Martín: Itinerario de Pedro I de Castilla*. Valladolid, 1975; *Ferdinand Oppl: Das Itinerar Kaiser Friedrich Barbarossas (1152–1190)*. Wien etc., 1978. Az itinerárium forrásértékére és problematikájára ld. legújabban *Antoni Gąsiorowski: Rex ambulans. Quaestiones mediaevi*. I. vol. Varsovie, 1977. 139–162. Sajátos alkalmazására példa *Adam Rutkowski: Objazdy i system wżadzenia państwa przez Kazimierza Wielkiego*. *Kwartalnik Historyczny* 85 (1978) 605–626., aki a király politikai aktivitását elemzi a bejárt helyek számának alakulása alapján.

⁴*Moritz Wertner: Itinerar des Königs Ludwig I.* *Vjestnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva* 5 (1903) 115–146; vö. *Wertner Mór: Nagy Lajos király hadjáratai*. *Hadtörténelmi Közlemények* 19 (1918) 59–67, 202–271.

⁵*Sebestyén Béla: A magyar királyok tartózkodási helyei*. Bp., é. n. (1938).

tartózkodik.⁶ Mindezt rendjén valónak találta, vagy mindenesetre tudomásul vette, nem tekintvén tisztének, hogy elgondolkozzék felette.

Természetes, hogy az itinerárium ilyen formában nem tudta betölteni rendeltetését, nem válhatott „a hadjáratok és a hadtörténelem ellenőrévé”, ahogyan Wertner szeretne volna.⁷ Meggyőző ereje csekély volt, és így nem vált szokássá, hogy a kutatók eseménytörténeti problémák megoldásában reá hagyatkozzanak. Hogy mennyire nem, azt két példa illusztrálhatja. Az egyik mellékesen alkalmas egy olyan kutatói attitűd bemutatására is, amelytől nem lehet eléggé óvni senkit sem, aki e stúdiumokkal komolyan kíván foglalkozni.

Hunyadi Jánosnak kormányzósága idejéből egyetlen havasalföldi hadjáratáról tudunk, amelyet Vlád Drakul vajda „megbüntetésére” vezetett, s amelyről a megszokott zavaros időrendben Thuróczy is hírt ad. A szakirodalom ezt az akciót mindig is 1446/47 telére datálta, elsősorban Vitéz Jánosnak egy ezzel kapcsolatos levelére támaszkodva, amely 1447. január 15-i kelettel maradt ránk (nem eredetiben). Ez a datálás azonban nem volt ment minden problémától, minthogy mind Ráth Károly, mind Sebestyén adatai szerint a kormányzó 1446 decemberéig Ausztriában hadakozott, dec. 30-án a Zala megyei Bak faluban, 1447. január 18-tól pedig Budán tartózkodott. Hogy a közbe eső három hét alatt mi módon volt képes lebonyolítani egy havasalföldi hadjáratot, azon joggal tőprenghetünk el, ámde még néhány évtizeddel ezelőtt is oly nagy volt nálunk Vitéz János (vagy inkább a közreadó Schwandtner) tekintélye, és oly csekély az itineráriumé, mint forrása, hogy ez igazából senkinek sem ütött szöveget a fejébe. Sőt, amikor egy néhai kutatóknak kezébe akadt egy olyan forrás, amely valósággal elébe tálalta a megoldást, nem volt hajlandó megváltoztatni álláspontját. A kérdéses forrás Hunyadinak egy eredetiben fennmaradt iktatóparancsa volt az erdélyi káptalanhoz, amely 1447. december 4-én Türgovišten kelt, s amelyben a kormányzó „Isten kegyelméből Havasalföld vajdájának” is címezte magát.⁸ Sebestyén itineráriuma szerint Hunyadi 1447. okt. 29-én Enyeden, nov. 4-én Medgyesen, dec. 27-én Budán (!?) és 1448. jan. 20-én Marosvásárhelyen keltezett, amiből elég világosan kitűnik, hogy 1. a budai kelet valószínűleg téves (egyébként Ráthnak egy ma már ellenőrizhetetlen jegyzetéből származik), 2. Hunyadi 1447/48 telén több hónapon át Erdélyben időzött, 3. a havasalföldi hadjárat ekkor ment végbe, amit az idézett oklevél a lehető legvilágosabban bizonyít. Érdemes ezek után meghallgatnunk kutatónk okfejtését: szerinte a Türgovišten kelt irat „formailag hitelesnek látszó, tartalmilag azonban kétségkívül hamis oklevél”. „Kétségkívül”, mégpedig két okból: egyrészt Hunyadi „sohasem titulálta magát havasalföldi vajdának” (csak hogy épp ezt kellett volna bizonyítani), másrészt 1447 decemberében „nem is tartózkodott Havasalföldön”. Ez utóbbi érv, mint látjuk, blöff, olyasmi tehát, amit komoly kutatónak mindenképpen kerülnie illik.⁹

⁶ 1408–10. évi adatok: *Sebestyén* i. m. 65. A példák természetesen tetszés szerinti számban szaporíthatók.

⁷ *Hadtörténelmi Közlemények* 19 (1918) 62.

⁸ *Dl.* 29.793.

⁹ Azok számára, akik a középkori magyar diplomatikában kevésbé járatosak, meg kell jegyezni, hogy a hamisítás gyanúja ebben az esetben eleve komolytalan, hiszen iktatóparancsot jogi megfontolásokból nem volt érdemes hamisítani. Nem is tették soha, legalábbis nem ismerünk rá egyetlen példát sem.

A havasalföldi hadjárat kronológiáját a román Francis Pall azóta már pontosan földterítette,¹⁰ máig tisztázatlan viszont, tudtommal, Hunyadi egy másik hadjáratáé, amelyet Giskra ellen vezetett. A történetírókat ez esetben egy elbeszélő forrás vezette félre, különös módon éppen az, akire időrendi kérdésekben a legkevésbé ajánlatos hagyatkozni, vagyis Thuróczy. Az ő előadása szerint a kormányzó, miután (1451. szept. 7-én) Losoncnál vereséget szenvedett cseh ellenfelétől, „ismét fegyvert ragadott”, és egy diadalmas hadjáratral megvívta tőle Gálszécset, Rozsnyót, Szepsit és Derencsényt. Teleki József annak idején az 1451. év hátralevő hónapjaira keltezte az eseménysort, és ezután valamennyi történetírónk őt követte, még az alapos és óvatos Tóth-Szabó Pál is, aki Giskra históriáját részletesen feldolgozta.¹¹ Bizonyára közrejátszott ebben Ráth Károly hibája is, mert a hadjáratot 1451 okt.-nov. dátummal elhelyezte itineráriumban. Ezt nem lett volna szabad megtennie, hiszen Thuróczy híradása – eltekintve alapvető megbízhatatlanságától – még kelteve sem volt, és az itineráriumnak épp az lett volna a rendeltetése, hogy az elbeszélő kútfők ilyen és hasonló tudósításait segítsen időrendbe sorolni. Ráth keltezését Sebestyén is átvette, de mivel neki már jóval több adata volt, a vélt hadjáratra nála már csak néhány nap jutott, ilyenképpen:¹²

„Okt. 14. Ipolysági erősség alatt. Gálszécsi tetőkön, Rozsnyót, Szepsit s Derencsényt (így!) beveszi, Zólyomot és Besztercebányát felégeti.

Okt. 22. Korpona.

Nov. 8–9. Visk.”

Különösképpen a hibás dátum továbbra is így került be a feldolgozásokba,¹³ ismét csak tanúságául annak, hogy kutatóink az itinerárium hasznát mennyire nem ismerték fel. Elég lett volna ugyanis a következő, 1452. év bejegyzéseire pillantani, hogy észrevegyék: a Thuróczy által említett hadjárat a következő nyáron folyt le, és bőven volt is rá idő. Hunyadi áprilistól augusztusig csaknem egyhuzamban a felvidéken tartózkodott, és több ízben keltezett Derencsény alatt, illetve Rozsnyón. (Azóta egy Tornán kelt oklevele is előkerült, ami eléggé bizonyítja, hogy a közeli Szepsibe is eljutott.)

A mondottakból két következtetés kínálkozik. Az egyik az, hogy meglévő itineráriumaink valóban gyengék, hemzsegnek a hibás vagy ellenőrizetlen adatoktól, és a használnak ugyancsak szüksége van kritikai érzékre, ha mégis boldogulni kíván velük. A másik: annyira azért nem rosszak ezek az itineráriumok, hogy egyáltalán ne lehetne velük boldogulni. Inkább a műfaj iránti igénynek kellene a jelenleginél sokkal szélesebb körben elterjedni, és annak tudatosulni, hogy a 14–15. századi magyar politikai történelem kizárólag az okleveles anyag segítségével dolgozható fel megbízhatóan, és e feldolgozásnak mindenekelőtt megbízható uralkodói itineráriumokra kell épülnie.

* * *

¹⁰ Francis Pall: De nouveau sur l'action de Iancu de Hunedoara en Valachie pendant l'année 1447. Revue Roumaine d'Histoire 15 (1976) 447–463.

¹¹ Tóth-Szabó Pál: A cseh-huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon. Bp. 1917. 254–255.

¹² Sebestyén i. m. 82.

¹³ Hóman Bálint–Szekfű Gyula: Magyar történet. 2. k. Bp. 1936. 672 (időrendi táblázat; a szövegben nincs róla említés); Elekes Lajos: Hunyadi. Bp. 1952. 406.

Ez a meggyőződésem készítetett arra, hogy mintegy kísérletképpen összeállítsam egy rövid időszak uralkodói itineráriumát, és a választásom Hunyadi kormányzóságára (1446. jún. – 1452. dec.) esett. (Az a körülmény, hogy Hunyadi közjogi értelemben nem „uralkodó”, ebben a vonatkozásban természetesen mellékes.) A választást elsősorban persze az érdeklődés motiválta, de azért nem volt mellékes egy másik szempont sem, nevezetesen a diplomatikai, közelebbről pecsétani problémák hiánya.

Az itinerárium összeállításakor ugyanis nem szabad megfeledkeznünk arról a magától értetődő, mégis oly gyakran elfelejtett tényről, hogy az, amit forrásunkból adat gyanánt kiírnunk, nem az uralkodónak, hanem *pecsétjének* tartózkodási helye, és így adatsorainkból első menetben nem magának az uralkodónak, hanem pecsétjének a vándorútját fogjuk tudni összeállítani. Amennyiben az uralkodó egy időben több pecsétet használt – helyesebben: a nevében több pecsét alatt állítottak ki oklevelet –, akkor több „pecsét-itineráriumot” fogunk kapni, és további vizsgálat során kell eldőlnie, hogy ezek melyike szolgáltathat adatokat az „igazi” királyi itineráriumhoz, vagyis melyik mutatja többé-kevésbé ténylegesen az uralkodó tartózkodási helyeit.¹⁴

Ilyesféle problémák nehezítik meg többek között az Anjou-királyok és Zsigmond itineráriumának összeállítását, minthogy az ő idejünkben három, sőt négy királyi pecsét is használatban volt. Elsősorban ennek fel nem ismerése, pontosabban figyelmen kívül hagyása az oka annak, hogy Ráth és Sebestyén adatai az 1440 előtti időre nézve fölöttébb megbízhatatlanok, sőt az Anjou-kort illetően egyenesen hasznavehetetlenek. Viszont Hunyadi esetében ezek a nehézségek nem merülnek fel, ő ugyanis *egyszerre csak egy pecséttel élt*,¹⁵ ezért a nevében kiállított oklevelek dátumsoraiból *egyetlen, ellentmondásmentes itinerárium* rekonstruálható, amelyet joggal tekinthetünk a kormányzó *tényleges útvonalának*.

Az alább következő itinerárium ezt az állítást hivatott igazolni. Befejezésül azonban szóljunk néhány szót az anyaggyűjtés és a feldolgozás módszeréről.

Az anyaggyűjtés alapjául az Országos Levéltár Mohács előtti gyűjteménye (Dl.), valamint a gyűjtés idején már szerveződő Diplomatikai Fényképgyűjtemény (Df.) szolgált. Az itinerárium első vázlatát az ezekben talált eredeti oklevelekből, illetve fényképükből állítottam össze. *Kiadott okleveleket csak ezután vettem figyelembe*, és csakis akkor, ha dátumsoraik beleilleszkedtek a már meglévő adatokba. Ebből már következik, hogy a

¹⁴ Az uralkodói pecsétéről összefoglalóan I. *Kumorovitz B. Lajos*: A magyar pecséthasználat története a középkorban. A jászvári premontrei kanonokrend gödöllői Szent Norbert gimnáziumának... évkönyve, 1943–44. Gödöllő, 1944. 281–364.; *ugyanő*: A magyar királyi egyszerű és titkospecsét használatának alakulása a középkorban. A gr. Klebelsberg Kunó Magyar Történetkutató Intézet Évkönyve 7 (1937) 69–112.

¹⁵ Mindvégig azonos kormányzói pecsétje kerek, 3,2–3,3 cm átmérőjű, körirata: S. Iohannis d. Huniad regni Hungarie gubernator et. Ld. Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. 5. Bd. Bearb. von *Gustav Gündisch*. Köln etc. 1975. 173. (alább röviden: ZW. V.). Ezen kívül alkalmanként gyűrűspecsjével is élt, amely 1447-ben ovális volt (ZW. V. 205), 1452-ben pedig nyolcszögletű (Df. 240.150). – Itt jegyzem meg, hogy téves Bónis Györgynek az a nézete, amely szerint Hunyadi ítélmestere, Váti Mihály önállóan is használta volna urának pecsétjét. (*Bónis György*: A jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon. Bp. 1971. 165). Igaz, hogy van Hunyadinak egy 1448. ápr. 16-i oklevele, amely *in Naghwathy* kelt (Dl. 45.096), a helység azonban nem Váti Veszprém megyei otthona, mint Bónis feltételezte, hanem a Baranya megyei Nagyváty, ahol Hunyadi a Dráván túli Berzócéről (Brezovica) hazatérőben szállt meg.

munka során *teljesen figyelmen kívül hagytam* Ráth, Wertner és Sebestyén adatait, abban a meggyőződésben, hogy minden történettudományi segédletnek csak kárára válik, ha a régebbi, még fogyatékos ismeretekkel készült adatgyűjtésekre próbál támaszkodni, s azokat mintegy „kiegészíteni” törekszik.

Kritikára elsősorban a hibás keltű oklevelekkel kapcsolatban volt szükség, mert hamis Hunyadi-kiadvány viszonylag kevés van.¹⁶ Hibás dátumfeloldás és téves olvasat viszont lépten-nyomon előfordul a publikált forrásanyagban,¹⁷ és elírt keltezés érdekes módon nem ritka az eredeti oklevelek között sem. Ezek közül csak azokat használtam fel, amelyeknél a helyes dátumot elég nagy bizonyossággal lehetett megállapítani.¹⁸

Az anyaggyűjtés nem tekinthető teljesnek, mert 1979-ben, amikor befejeztem, a Diplomatikai Fényképgyűjtemény még nem készült el. Úgy vélem azonban, hogy a fel nem dolgozott anyag mennyisége viszonylag jelentéktelen, és a meglévő adatokat csak kis mértékben pontosíthatja. Ezért nem láttam értelmét, hogy a közzétételét majdani kiegészítések reményében tovább halogassam. A célom, mint a mondottakból is kitűnt, elsősorban amúgy is az volt, hogy egy jóformán elfelejtett – helyesebben: itthon elfelejtett – történeti „műfajra” újból felhívjam a figyelmet.

Itinerárium

1446

Jún. 11.–jún. 26.	Pest, országgyűlésen ¹ .
Jún. 27.	Buda ² .
Jún. 28.–júl. 2.	Pest ^{2 a} .
Júl. 7.	Szeged ^{2 b} .
Júl. 12.	Temesvár ³ .

¹⁶Értéktelen, újkori hamisítvány egy 1448. dec. 18-i kiadványa (*Fejér*, Genus 135, vö. Szerbia 153, reg.). Minden bizonnyal hamis a Hunyad megyei Csolnakosiak, „osztályos testvérei” javára szóló, 1447-re vagy 1448-ra datált oklevele is, amelyet Bethlen Gábor 1609-i (!) átírásából közölt *Fejér*, Genus 111.

¹⁷Ezek hosszú sorából csak kettőt érdemes kiemelni köztörténeti fontosságuk miatt. Hunyadi és az országnagyok 25 függő pecséttel ellátott oklevele, amellyel Hédervári Imrét nyugtatták Buda várának átadásáról, nem 1447. szept. 20-án kelt, ahogy a kiadó közzétette, hanem szept. 13-án (f. IV. a. exalt. cruc., Hédervári I. 254). Az az 1452. okt. 24-én kelt levele a kormányzónak, amellyel Brassót új pénz kibocsátásáról értesítette, szintén hibás keltű. Rossz évszámmal közölte le annak idején *Teleki József* (X. 341), újabban pedig az ő nyomán *G. Gündisch* (ZW V. 358). A helyes évszám 1446, amint az eredeti alapján ugyancsak *G. Gündisch* helyesen állapította meg (ZW. V. 179).

¹⁸A napi kelet elírásában több esetben fordul elő az *ante* és *post* felcserélése, amit az itineráriumból állapíthatunk meg. Van példa az ünnep elírására is (pl. Df. 240.149, az oklevél *in Zechen, sabb. a. Petri martiris* kelt, azaz ápr. 22-én, valójában azonban *Petri ad vincula* értendő, azaz júl. 29.). De érdekes módon nem ritka az évszám eltévesztése sem. Egy kormányzói oklevél 1446 (sexto!) *in ascens.* kelt Temesvárt, a helyes dátum 1447. máj. 18. (Dl. 29.481). Eredetiben maradt fenn egy, a leleszi konventhez szóló iktatóparancs is 1447. okt. 21. kelettel (in Fewen, in undecim mil. virg., Df. 212.618), amelyet a következő év júl. 21-én a konvent is átírt, válaszáat az 1447 júliusában elhunyt Hédervári nádorhoz címezve (Dl. 55.357). Nyilvánvaló, hogy mindkét oklevélben 1446 a helyes évszám, amit Hunyadi itineráriuma is megerősít. Végül 1452 (secundo!) jan. 13-án Hunyadi mint *perpetuus comes Bystriczensis* írt Pozsony városhoz (Df. 240.132), Bécsből, ami elárulja, hogy helyesen 1453-at kell olvasnunk.

Júl. 20.	Hunyad ⁴ .
Júl. 22.	Gyulafehérvár ⁵ .
Júl. 24–25.	Kocsárd ⁶ .
Júl. 31.	Apold ⁷ .
Aug. 5–8.	Temesvár ⁸ .
Aug. 12.	Madaras ⁹ .
Aug. 23–30.	Szeged ¹⁰ .
Szept. 5.–okt. 3.	Buda ¹¹ .
Okt. 11.–13.	Földvár ¹² .
Okt. 21.	Föveny ¹³ .
Okt. 23.	Fehérvár ¹⁴ .
Okt. 25.	Ősi ¹⁵ .
Okt. 28.	Vinyola ¹⁶ .
Nov. 7.	Sárvár mellett, táborban ¹⁷ .
Nov. 14.	Sopron alatt, táborban ¹⁸ .
Nov. 15.	Sopron fölött, táborban ¹⁹ .
Nov. 21.	Szarvók várnál, táborban ²⁰ .
Nov. 27.	Neunkirchennél, táborban ²¹ .
Dec. 2.	Bécsújhelynél, táborban ²² .
Dec. 9.	Leobersdorfnál, táborban ²³ .
Dec. 12.	Bécs közelében, táborban ²⁴ .
Dec. 22.	Búcsú ²⁵ .
Dec. 25.	Körmend ^{25a} .
Dec. 29.	Egerszeg ²⁶ .
Dec. 30.	Bak ²⁷ .

1447

Jan. 2.	Garabonc ²⁸ .
Jan. 6.–9.	Bélavár ²⁹ .
Jan. 14.	Pécs ³⁰ .
Jan. 20.	Tolnavár ³¹ .
Jan. 28.	Tétény ³² .
Febr. 3.–márc. 12.	Óbuda ³³ .
Márc. 15.–ápr. 3.	Buda ³⁴ .
Ápr. 5.–6.	Pest ³⁵ .
Ápr. 11.–18.	Szentfalva ³⁶ .
Ápr. 21.	Kecskemét ³⁷ .
Ápr. 22.	Szer ³⁸ .
Máj. 3.	Szentfalva ³⁹ .
Máj. 18.–28.	Temesvár ⁴⁰ .
Jún. 16.–25.	Pest ⁴¹ .
Jún. 29.	Zsámbok ⁴² .
Júl. 6.	Miskolc ⁴³ .
Júl. 8.	Eger ⁴⁴ .
Júl. 20.–21.	Rimaszombat ⁴⁵ .
Júl. 23.	Szécsény ⁴⁶ .
Júl. 31.	Gács mellett, táborban ⁴⁷ .
Aug. 4.–6.	Bolyk ⁴⁸ .
Aug. 20.	Csanád ⁴⁹ .
Aug. 25.–30.	Szeged ⁵⁰ .
Szept. 8.–25.	Buda ⁵¹ .
Szept. 29.	Hódvásárhely ⁵² .

Okt. 2.	Komlós ^{5 3} .
Okt. 6.	Lippa ^{5 4} .
Okt. 12.–13.	Temesvár ^{5 5} .
Okt. 18.	Karán ^{5 6} .
Okt. 29.	Enyed ^{5 7} .
Nov. 4.–6.	Medgyes ^{5 8} .
Nov. 10.–12.	Segesvár ^{5 9} .
Nov. 19.–23.	Brassó ^{6 0} .
Dec. 4.	Tirgoviste ^{6 1} .
Dec. 16.–26.	Brassó ^{6 2} .

1448

Jan. 2.–9.	Szentgyörgy ^{6 3} .
Jan. 16.–17.	Udvarhely ^{6 4} .
Jan. 20.–24.	Székelyvásárhely ^{6 5} .
Febr. 1.	Beszterce ^{6 6} .
Febr. 4.	Kudu ^{6 7} .
Febr. 15.	Torda ^{6 8} .
Febr. 20.	Szászsebes ^{6 9} .
Febr. 24.	Déva ^{7 0} .
Márc. 3.–7.	Temesvár ^{7 1} .
Márc. 15.	Csanád ^{7 2} .
Márc. 19.	Szeged ^{7 3} .
Márc. 22.	Madaras ^{7 4} .
Ápr. 12.	Berzóce ^{7 5} .
Ápr. 16.	Nagyváty ^{7 6} .
Ápr. 18.	Szakcs ^{7 7} .
Ápr. 21.	Vepsény ^{7 8} .
Ápr. 22.	Fehérvár ^{7 9} .
Máj. 3.–9.	Buda ^{8 0} .
Máj. 18.–19.	Pest ^{8 1} .
Máj. 25.–jún. 28.	Buda ^{8 2} .
Júl. 10.–13.	Temesvár ^{8 3} .
Júl. 15.	Morzsina ^{8 4} .
Júl. 26.	Torda ^{8 5} .
Júl. 31.	Szászsebes ^{8 6} .
Aug. 5.	Torda ^{8 7} .
Aug. 7.	Kóhalom ^{8 8} .
Aug. 12.	Hégen ^{8 9} .
Aug. 15.	Szentágota ^{9 0} .
Aug. 19.	Szeben ^{9 1} .
Aug. 24.	Hátszeg ^{9 2} .
Aug. 26.	Várhely ^{9 3} .
Aug. 30.?	Karánsebes ^{9 4} .
Szept. 6.–28.	Keve és Szobotica közelében, a dunai révnél, táborban ^{9 5}
Dec. 26.–30.	Szeged ^{9 6} .

1449

Jan. 3.	Buda ^{9 6 a} .
Jan. 20.–24.	Temesvár ^{9 7} .

Febr. 14.	Szabadka ⁹⁸ .
Márc. 9.	Monostor ⁹⁹ .
Márc. 13.–15.	Temesvár ¹⁰⁰ .
Márc. 27.–ápr. 20.	Buda ¹⁰¹ .
Máj. 1.–2.	Temesvár ¹⁰² .
Máj. 6.–9.	Hunyad ¹⁰³ .
Máj. 13.	Torda ¹⁰⁴ .
Máj. 25.	Gyulafehérvár ¹⁰⁵ .
Jún. 1.–3.	Temesvár ¹⁰⁶ .
Jún. 12.–júl. 7.	Buda ¹⁰⁷ .
Júl. 8.–10.	Pest ¹⁰⁸ .
Júl. 12.	Buda ¹⁰⁹ .
Júl. 14.	Nagyhatvan ¹¹⁰ .
Júl. 22.	Kövesd ¹¹¹ .
Júl. 25.	Muhi ¹¹² .
Júl. 28.	Csaba ¹¹³ .
Aug. 6.	Tokaj ¹¹⁴ .
Aug. 16.–szept. 17.	Debrecen ¹¹⁵ .
Szept. 23.–25.	Kálló ¹¹⁶ .
Szept. 26.	Keresztút ¹¹⁷ .
Okt. 1.	Keleznő ¹¹⁸ .
Okt. 28.	Szepsi ¹¹⁹ .
Nov. 10.	Rimaszombat ¹²⁰ .
Nov. 17.	Gács ¹²¹ .
Dec. 6.	Gyarmat ¹²² .
Dec. 10.	Ság ¹²³ .
Dec. 14.–20.	Pest ¹²⁴ .
Dec. 26.–29.	Kecskemét ¹²⁵ .

1450

Jan. 12.–16.	Szeged ¹²⁶ .
Jan. 24.–márc. 12.	Buda ¹²⁷ .
Márc. 18.–28.	Mezőkövesd ¹²⁸ .
Ápr. 1.	Túr, Nagy ¹²⁹ .
Ápr. 8.–9.	Csanád ¹³⁰ .
Ápr. 15.–16.	Péterváradja ¹³¹ .
Ápr. 21.	Nándorfehérvár ¹³² .
Máj. 3.–6.	Keve ¹³³ .
Máj. 19.–21.	Temesvár ¹³⁴ .
Jún. 4.	Szeged ¹³⁵ .
Jún. 11.	Pest, országgyűlésen ^{135a} .
Jún. 13.–júl. 4.	Buda ¹³⁶ .
Aug. 13.–19.	Buda ¹³⁷ .
Aug. 25.	Maros ¹³⁸ .
Szept. 13.–20.	Püspöki ¹³⁹ .
Szept. 24.	Pozsony ¹⁴⁰ .
Szept. 27.–okt. 9.	Püspöki, táborban ¹⁴¹ .
Okt. 24.–nov. 7.	Pozsony ¹⁴² .
Nov. 14.	Szokolca ¹⁴³ .
Nov. 19.–25.	Nagyszombat ¹⁴⁴ .
Dec. 2.	Buda ¹⁴⁵ .

Dec. 3.	Pest ¹⁴⁶ .
Dec. 20.	Csanád ¹⁴⁷ .
Dec. 22.–23.	Lippa ¹⁴⁸ .

1451

Jan. 3.–4.	Csanád ¹⁴⁹ .
Jan. 10.	Monostor ¹⁵⁰ , Zákánymonostora ^{150a} .
Jan. 15.–18.	Temesvár ¹⁵¹ .
Jan. 30.–febr. 3.	Becse ¹⁵² .
Márc. 11.–26.	Szalánkemén ¹⁵³ .
Ápr. 10.–12.	Temesvár ¹⁵⁴ .
Ápr. 21.–24.	Hunyad ¹⁵⁵ .
Ápr. 28.–máj. 2.	Szászsebes ¹⁵⁶ .
Máj. 3.–8.	Hunyad ¹⁵⁷ .
Máj. 9.	Várhely ^{157a} .
Máj. 13.	Lugas ¹⁵⁸ .
Máj. 17.–19.	Temesvár ¹⁵⁹ .
Máj. 22.–26.	Zákánymonostora ¹⁶⁰ .
Máj. 29.	Arad ¹⁶¹ .
Jún. 6.	Lippa ¹⁶² .
Jún. 7.–8.	Temesvár ¹⁶³ .
Jún. 12.–27.	Zákánymonostora (Monostor) ¹⁶⁴ .
Júl. 2.	Becskerek ¹⁶⁵ .
Júl. 6.–8.	Becse ¹⁶⁶ .
Júl. 16.	Szalánkemén ¹⁶⁷ .
Júl. 18.	Becskerek ¹⁶⁸ .
Júl. 21.–25.	Szeged ¹⁶⁹ .
Júl. 26.	Kecskemét ¹⁷⁰ .
Júl. 30.	Buda ¹⁷¹ .
Aug. 1.	Pest ¹⁷² .
Aug. 2.	Buda ^{172a} .
Aug. 10.–19.	Losonc közelében, Szentkirály erősség ostrománál ¹⁷³ .
Aug. 26.	Terenye ¹⁷⁴ .
Aug. 29.–szept. 3.	Losonc közelében, Szentkirály ostrománál ¹⁷⁵ .
Szept. 11.	Buda ^{175a} .
Szept. 14.	Szentlőrinc ¹⁷⁶ .
Szept. 18.	Pest ^{176a} .
Szept. 20.	Szentlőrinc közelében, táborban ^{176b} .
Szept. 24.	Buda ¹⁷⁷ .
Okt. 7.	Mogyoród ¹⁷⁸ .
Okt. 10.	Ujfalu ¹⁷⁹ .
Okt. 11.	Cső faluban, táborban ¹⁸⁰ .
Okt. 14.	Ság erősség alatt ¹⁸¹ .
Okt. 22.	Korpona ¹⁸² .
Okt. 25.	Szebelléb ¹⁸³ .
Okt. 27.	Korpona ¹⁸⁴ .
Nov. 8.–14.	Visk ¹⁸⁵ .
Nov. 27.–29.	Esztergom ¹⁸⁶ .
Dec. 7.	Bény ¹⁸⁷ .
Dec. 8.–13.	Esztergom ^{187a} .
Dec. 24.–31.	Buda ¹⁸⁸ .

1452

Jan. 1.–febr. 7.	Buda ¹⁸⁹ .
Febr. 29.–márc. 5.	Bécs ¹⁹⁰ .
Márc. 8.	Fischamend?, Bécs közelében ¹⁹¹ .
Márc. 11.–19.	Pozsony ¹⁹² .
Márc. 23.–24.	Nagyszombat ¹⁹³ .
Márc. 30.	Szakállaspásztor ¹⁹⁴ .
Ápr. 11.	Galsa ¹⁹⁵ .
Ápr. 15.	Rimaszombat ¹⁹⁶ .
Ápr. 27.–máj. 12.	Derencsény erősség alatt, táborban ¹⁹⁷ .
Máj. 12.	Rimaszombat ¹⁹⁸ .
Máj. 19.–jún. 8.	Buda ¹⁹⁹ .
Jún. 10.	Vác ²⁰⁰ .
Jún. 13.–15.	Szécsény ²⁰¹ .
Jún. 22.	Derencsény, az új erősségben ²⁰² .
Júl. 4.	Torna ²⁰³ .
Júl. 4.	Almás ²⁰⁴ .
Júl. 6.	Rozsnyó ²⁰⁵ .
Júl. 17.–19.	Derencsény, táborban ²⁰⁶ .
Júl. 29.	Szécsény ²⁰⁷ .
Aug. 22.	Körmöcbánya közelében, táborban ²⁰⁸ .
Aug. 24.	Körmöcbánya alatt, táborban ²⁰⁹ .
Aug. 31.–szept. 21.	Buda ²¹⁰ .
Szept. 25.–27.	Fehérvár ²¹¹ .
Okt. 2.	Buda ²¹² .
Okt. 9.	Esztergom ²¹³ .
Okt. 12.–22.	Buda ²¹⁴ .
Okt. 25.	Káta ²¹⁵ .
Okt. 29.–30.	Nagyhatvan ²¹⁶ .
Nov. 3.–29.	Buda ²¹⁷ .
Dec. 2.	Neszmély ²¹⁸ .
Dec. 15.–20.	Pozsony ²¹⁹ .
Dec. 29.	Bécs ²²⁰ .

JEGYZETEK AZ ITINERÁRIUMHOZ

¹11-én: Schwandtner II. 36; 13-án: DRH 359; 20-án: Kat. XIII. 476; 22-én ZW.V. 170; 23-án: ZW. V. 171; 26-án: Dl. 13.933.

²Dl. 13.518.

^{2a}28-án: Egri kápt. m. lt. 13–3–1–2, Df. 210.410; 29-én: Dl. 29.482; 1-én: Hédervár I. 238; 2-án: Dl. 13.936.

^{2b}Dl. 26.396.

³Dl. 93.017.

⁴Kat. XIII. 482.

⁵Dl. 31.142.

⁶24-én: Dl. 30.314; 25-én: ZW. V. 172.

⁷ZW. V. 174. (*in villa Apold*)

⁸5-én: Dl. 97.195; 6-án: Sztáray II. 379; 8-án: Z. IX. 108.

⁹Dl. 106.499 (*in opido nostro Madaras*).

¹⁰23-án: ZW. V. 176; 26-án: Iványi, Gyömrő 128; 30-án: Kalocsai kápt. lt. OL Filmtár, 19713. doboz. Df. 280. 213.

¹¹ 5-én: Zay lt. B-1-50; 6-án: Dl. 25.777; 12-én: Iványi Eperjes 307. sz., Df. 228.691; 14-én: Dl. 98.080; 16-án: Dl. 13.962; 21-én: Sztáray II. 384; 23-án: Dl. 33.324; 27-én: Z. IX. 110; 29-én: Sztáray II. 385; 1-én: Dl. 13.975; 3-án: Pozsony v. lt. 1275, Df. 239.902.

¹² 11-én: Dl. 24.825; 13-án: Dl. 38.575.

¹³ Lelesz OL Stat. Z-138, Df. 212.618, (*in Fewen*), tévesen 1447. évi kelettel.

¹⁴ Dl. 13.986.

¹⁵ ZW. V. 179 (*in Ewsy*).

¹⁶ ZW. V. 179 (*in villa Vynyalaj*).

¹⁷ Chmel: Regesta 2180. sz. (*in dem veld pey der stat Sarwar*).

¹⁸ Pozsony k. o. lt. III-8-5, Df. 225.848 (*in descensu nostro exercituali campestri sub civitate Soproniensi*).

¹⁹ Dl. 13.561 (*in descensu nostro exercituali campestri supra civitatem Soproniensem*).

²⁰ Sopr. II. 324 (*in descensu nostro exercituali campestri prope castrum Zarwkew*).

²¹ Chmel: Regesta 2198. sz. (*in dem veld bey Newnkirchen*).

²² Pozsony v. lt. 1288, Df. 239.915 (*in descensu nostro exercituali campestri prope Novam Civitatem*).

²³ Kat. XIII. 509 (*in descensu nostro exercituali campestri prope villam Lewbersdorf*).

²⁴ Dl. 93.060 (*in descensu nostro exercituali campestri prope civitatem Wyennensem*).

²⁵ Dl. 93.062 (*in villam Bwlchw*).

²⁶ Dl. 29.483.

²⁷ DMV 287 és 288.

²⁸ HO. IV. 342 (*in villa Baak*).

²⁹ Pozsonyi k. o. lt. XXVIII-4-17, Df. 227.177.

³⁰ 6-án: Dl. 102.504; 9-én: Zágrábi érsekség lt, Don. 78, DF. 252.410

³¹ Pozsonyi k. o. lt. XXXVI-1-25, Df. 227.516.

³² Mihályi 333.

³³ Dl. 44.452.

³⁴ 3-án: Pozsonyi k. o. lt. VI-7-4, Df. 226.110; 18-án: Dl. 14.055; 21-én: ZW. V. 188; 22-én: Kat. XIII. 533; 24-én: HO. IV. 343; 2-án: Szörény III. 50; 5-én: Lelesz OL Stat. C-81, Df. 211.236; 12-én: Dl. 14.062.

³⁵ 15-én és 20-án: Dl. 28.363; 26-án: Dl. 30.810; 29-én: Z. IX. 160; 31-én: Dl. 14.073; 3-án: Dl. 14.078.

³⁶ 5-én: Lelesz OL Stat. B-281, Df. 211.062; 6-án: Dl. 90.889.

³⁷ 11-én: DMV 291; 18-án: Krassó III. 392.

³⁸ Lelesz OL Stat. S-179, Df. 212.335.

³⁹ Dl. 55.352 (*in villa Zeer*).

⁴⁰ ZW. V. 197, Dl. 27.662 és 62.843.

⁴¹ 18-án: Dl. 29.790; 22-én: Sztáray II. 407; 23-án: ZW. V. 198; 25-én: Dl. 30.443; 28-án: Dl. 95.182.

⁴² 16-án: Dl. 97.200; 20-án: Pozsonyi k. o. lt. XXVIII-3-58, Df. 227.128; 22-én: uo. III-4-2, Df. 225.783; 23-án: Héderváry I. 243; 24-én: Pozsonyi k. o. lt. XXVIII-4-29, Df. 227.189; 25-én: ZW. V. 203.

⁴³ Dl. 29.484 (*in villa Sambok prope opidum Naghathwan*).

⁴⁴ Dl. 97.202 és Szepsi k. o. lt. 4-12-9, Df. 262.811.

⁴⁵ Dl. 67.431.

⁴⁶ 20-án: Iványi, Eperjes 316. sz., Df. 228.700; 21-én: Z. IX. 169.

⁴⁷ Dl. 55.358.

⁴⁸ Liptói Múz. 27922, Száz. 1909.865. (*in descensu nostro exercituali campestri prope villam Gaalch*).

⁴⁹ 4-én: Pozsony v. lt. 1317, DF. 239. 944 (*in villa Balk*); 6-án: Dl. 68.996, 68.997 (*in villa Bolk*).

⁵⁰ Dl. 62.297.

⁵¹ 25-én: Dl. 44.477; 30-án: Dl. 30.814.

⁵² 8-án: Dl. 72.662; 9-én: Lelesz OL Stat. V-69, Df. 212.469; 10-én: Quellen zur Gesch. d.

Stadt Wien. II/2. Nr. 3225; 13-án: Héderváry I. 254, hibásan szept. 20-i kelettel; 14-én: Z. IX. 171; 16-án: Eperjes v. lt. 239, Df. 228.702 (Iványi, Eperjes 319. sz., hibásan szept. 26-i kelettel); 19-én: HOkl. 414; 21-én: Pozsony v. lt. 1331. Df. 239.958; 23-án: Szepesi kápt. o. lt. 15-F-6-17; 25-én: Dl. 44.484.

⁵² Pozsony v. lt. 1334, Df. 239.961 (*in Hodwasarhel*).

⁵³ Dl. 93.084 (*in villa Komlos*).

⁵⁴ Dl. 55.361 (*in civitate nostra Lyppensi*).

⁵⁵ 12-én: ZW. V. 211; 13-án Turul 1889.79, Dl. 62.838.

⁵⁶ Pozsony v. lt. 1336, Df. 239.963 (*in Karaan*).

⁵⁷ ZW. V. 212.

⁵⁸ 4-én: ZW. V. 213; 6-án: uo. 215.

⁵⁹ 10-én: ZW. V. 216; 12-én: uo. 217.

⁶⁰ 19-én: Dl. 14.128; 23-án: ZW. V. 217.

⁶¹ Dl. 29.793 (*in civitate nostra Tergouisthya*).

⁶² 16-án: ZW. V. 227; 23-án: uo. 228; 24-én: uo. 229; 26-án: uo. 230.

⁶³ 2-án: Barabás, Székely OKlt. 71; 5-én: ZW. V. 231; 7-én: Dl. 74.598; 9-én: Barabás i. h.

⁶⁴ 16-án: Székely O. I. 157, Df. 253.598; 17-én: ZW. V. 239.

⁶⁵ 20-án: Pozsony v. lt. 1343, Df. 239.970; 21-én: Pozsonyi k. o. lt. 1-5-26, Df. 225.475;

24-én: Dl. 29.263 (ebben: *in Zekelwasarhel*).

⁶⁶ Lelesz OL Stat. B-342, Df. 211.097.

⁶⁷ Dl. 62.842 (*in Kwldo*: vö. ZW. V. 240, ahol hibásan *Kwla* áll).

⁶⁸ Turul 1890. 42, ahol egyébként a kommentárban Szabó Károly nyomán hibásan febr. 29-i kelet olvasható (v.ö. TT. 1890. 104., reg.)

⁶⁹ ZW. V. 241.

⁷⁰ Dl. 62.840.

⁷¹ 3-án: Akd. Lt. Kolozsvár, Mike Sándor gyűjt. 19, Df. 253.599. 7-én: ZW. V. 243.

⁷² Dl. 93.090

⁷³ Pozsony v. lt. 1345, Df. 239.972.

⁷⁴ Dl. 55.383.

⁷⁵ Z. IX. 185 (*in Berzewcze*) és Dl. 74.497 (*in subcastro Berzewcze*).

⁷⁶ Dl. 45.096 (*in Naghwathy*).

⁷⁷ Zala II. 549.

⁷⁸ Usz lt. 161-1. (*in Wepseen*).

⁷⁹ Pozsony v. lt. 1349, Df. 239.976.

⁸⁰ 3-án: Dl. 93.094; 8-án: Csáky I. 391; 9-én: Dl. 14.140.

⁸¹ 18-án: Z. IX. 191; 19-én: Dl. 14.164.

⁸² 25-én: Dl. 14.166; 28-án: Schwandtner II. 46; 30-án: uo. 50; 3-án: Iványi, Gyömrő 204. sz.; 11-én: Dl. 9577; 19-én: Sztáray II. 410; 21-én: Szerbia 150; 23-án: Dl. 14.171; 24-én: Pozsonyi kápt. o. lt. I-4-17, Df. 225.458; 28-án: Dl. 44.518.

⁸³ 10-én: Dl. 80.921; 13-án: Z. IX. 196.

⁸⁴ Dl. 55.389 (*in Mursina*).

⁸⁵ Szerbia 377, Df. 239.999.

⁸⁶ ZW. V. 259.

⁸⁷ Dl. 29.797.

⁸⁸ ZW. V. 260.

⁸⁹ Szerbia 151, Dl. 55.392.

⁹⁰ ZW. V. 260.

⁹¹ ZW. V. 262.

⁹² Dl. 28.984 (*in Hachzak*).

⁹³ Dl. 93.105 (*in villa Warhel*).

⁹⁴ Fejér, Genus 111 (Chamis okl. aug. 26-i kelettel)

⁹⁵ A megadott időből Hunyadinak összesen 13 levelét, ill. oklevelét ismerjük, közülük ötöt Ivanich gyűjteménye tartott fenn. A kelet hely csaknem valamennyiben különböző módon van meghatározva, de mindegyik meghatározás Keve (ma: Kovin) környékére utal. – 6-án: Schwandtner II.

55 (*apud villam Kowinii*); 8-án: uo. 52 (*in progressu exercituali apud vada Danubii prope opidum Kowinii*); 11-én: Dl. 14.196 (*in vado Kewar*); 12-én: Schwandtner II. 56 (*in descensu nostro exercituali in terra Rasciae prope vadum Danubii quod vulgo Lapideum dicitur*); 14-én: uo. 57, tévesen dec. 14-i kelettel (*in descensu nostro exercituali apud vadum Danubii quod vulgo Lapideum dicitur*); 17-én: uo. 54 (*in terra Rasciae alias Serviae in ipso progressu meo exercituali prope vadum Danubii quod vulgo Lapideum dicitur*); 19-én: Dl. 93.121 (*in vado Danubii prope villam Zabaticza*) 20-án: Usz It. 161–1 (*in descensu nostro exercituali campestri prope vada Kowinii*); ugyancsak 20-án: Dl. 93.122 (*in vado Kewy*); 25-én: Pozsony v. lt. 1378, Df. 240.005 (*in vado Danubii prope villam Zoboticza*); 27-én: Lelesz OL Stat. R–136, Df. 212.274 (*in Kewy*) és Dl. 32.148 (*in Kewy*); 28-án: Dl. 55.413 (*in descensu nostro exercituali prope Kowinium*).

⁹⁶ 26-án: HO. III. 383; 29-én: Dl. 59.388; 30-án: ZW. V. 269, tévesen dec. 22-i kelettel.

^{96a} Lelesz OL AA 1449–58, Df. 222.393.

⁹⁷ 20-án: Sztáray II. 414; 24-én: Schwandtner II. 61.

⁹⁸ Z. IX. 207.

⁹⁹ Dl. 29.268.

¹⁰⁰ 13-án: Zágrábi kápt. hh. lt. A 7–136. OL. Fkgy.; 15-én: Dl. 55.422.

¹⁰¹ 27-án: Niczky lt. 180, Df. 209.285; 29-én: Dl. 94.974; 30-án: Dl. 102.108; 4-én: Lelesz OL Stat. Z–18, Df. 212.559; 6-án: HO IV. 348; 8-án: Iványi, Eperjes 332. sz., Df. 228.723; 9-én: ZW. V. 273; 10-én: Pozsony v. lt. 1394, Df. 240.022; 18-án: Dl. 14.250; 20-án: Dl. 63.153.

¹⁰² 1-én: Iványi, Bártfa 529. sz., Df. 213.216; 2-án: Dl. 56.979

¹⁰³ 6-án: Hurmuzaki I/2. 762; 8-án: Dl. 30.446, hibásan máj. 1-i kelettel; 9-én: uo. Mindkettő János Zsigmond 1561. évi oklevelében.)

¹⁰⁴ Dl. 14.254.

¹⁰⁵ Dl. 62.846.

¹⁰⁶ 1-én: Lelesz OL AA 1449–14, Df. 222.364; 3-án: uo. 1449–53, Df. 222.387.

¹⁰⁷ 12-én: Z. IX. 225; 21-én: Dl. 29.801; 23-án: Dl. 14.269; 24-én: Lelesz OL Stat. V–102, Df. 212.484; 25-én: Schwandtner II. 65; 27-én: Dl. 14.272; 28-án: Dl. 39.436; 29-én: Dl. 31.589; 2-án: Lelesz OL Met. Ung 30, Df. 209.706; 4-én: Schwandtner II. 66; 7-én: Lelesz OL AA 1449–54, Df. 222.388.

¹⁰⁸ 8-án: Dl. 25.201; 10-én: ZW. V. 279.

¹⁰⁹ Pozsonyi kápt. o. lt. IV–1–1, Df. 225.890.

¹¹⁰ Iványi, Bártfa 538. sz., Df. 213.224.

¹¹¹ Z. IX. 227.

¹¹² Egri kápt. m. lt. 14–2–1–4, Df. 210.424 (*in villa Mohy*).

¹¹³ BAZ m. lt. Borsod 15, Df. 247.963 (*in villa Chaba*).

¹¹⁴ Dl. 69.822.

¹¹⁵ 16-án: Dl. 14.318; szept. 10-én: Dl. 38.839; 17-én: Pozsony v. lt. 1410, Df. 240.038.

¹¹⁶ 23-án: Dl. 14.298; 25-én: Károlyi II. 277, Dl. 98.988

¹¹⁷ Dl. 14.304 (*in Kæsthwth*).

¹¹⁸ Lelesz OL Stat. B–246, Df. 211.054 (*in villa Kyleznew*).

¹¹⁹ Dl. 93.167 (*in castello Zepsy*).

¹²⁰ Dl. 55.434 (*in Rimazombathya*).

¹²¹ Dl. 80.965 (*in villa Gaalch*; a kiadásban – Z. IX. 230 – tévesen *Gaald* áll).

¹²² HO. II. 301 (*in villa Saruoth*). Az oklevél eredetije nem került elő.

¹²³ Dl. 14.315.

¹²⁴ 14-én: Niczky lt. 184, Df. 209.289; 15-én: Dl. 93.168; 17-én: ZW. V. 289; 20-án: Dl. 59.402.

¹²⁵ 26-án: Dl. 69.004; 29-én: Csáky I. 392, tévesen dec. 21-i kelettel.

¹²⁶ 12-én: Lelesz OL Stat. H–108, Df. 211.569 (az oklevél eredeti keltezése, amelyet utóbb áthúztak); 16-án: Draskovich lt. 13–7.

¹²⁷ 24-én: Apponyi I. 304; 27-én: Dl. 14.324; 28-án: Schwandtner II. 72 és 73; 29-én: uo. 69 és 74; febr. 4-én: Dl. 24.734; 5-én: Dl. 14.327; 9-én: Dl. 14.328; 10-én: Pozsonyi kápt. o. lt. XXXI–1–6, Df. 227.401; 16-án: Pozsony v. lt. 1422, Df. 240.050; 25-én: Dl. 24.761; márc. 3-án: Dl. 59.417; 5-én: Pozsony v. lt. 1427, Df. 240.055; 9-én: Mihályi 343; 10-én: Dl. 60.762; 12-én: Dl. 14.342.

- ¹²⁸ 18-án: Dl. 14.344 (*in Mezwoquesd*); 21-én: Dl. 38.298 (*in opido Kewesd*); 27-én: Sztáray II. 463; 28-án: Dl. 73.005 (*in Kewesd*).
- ¹²⁹ Pozsony v. lt. 1430, Df. 240.058 (*in oppido NaghThwr*) és HO. VII. 467 (*in opido Thwr*)
- ¹³⁰ 8-án: Pozsonyi k. mlt. E-13-310, Df. 228.023; 9-én: Pozsony v. lt. 1431, Df. 240.059.
- ¹³¹ 15-én: Dl. 44.566; 16-án: Dl. 75.439.
- ¹³² Dl. 44.572 (*in castro Nandoralbensi*).
- ¹³³ 3-án: Lelesz OL Stat. K-155, Df. 211.699; 6-án: uo. A-44, Df. 210.961.
- ¹³⁴ 19-én: Dl. 67.825; 21-én: Sztáray II. 470.
- ¹³⁵ Reizner, Szeged IV. 46, Df. 210.908.
- ¹³⁶ Schwandtner II. 77. (*in congregatione generalī Pestiensī*).
- ¹³⁷ 13-án: Schwandtner II. 82; 15-én: uo. 85; 16-án: Lelesz OL AA 1450-4, Df. 222.486; 17-én: Dl. 14.379; 19-én: Z. IX. 208, jegyz., Dl. 80.984; 23-án: Szörény III. 58, Dl. 65.416; 26-án: Szepesi kápt. o. lt. K-2-3; júl. 3-án: ZW. V. 304; 4-én: Dl. 14.385.
- ¹³⁸ 13-án: Pozsony v. lt. 4245, Df. 242.317; 19-én: uo. 1438, Df. 240.066.
- ¹³⁹ Pozsony v. lt. 1441, Df. 240.069.
- ¹⁴⁰ 13-án: Pannonhalmi lt. Caps. 1061, Df. 207.881; 20-án: Pozsony v. lt. 1444, Df. 240.072 (*in villa Pispeky*).
- ¹⁴¹ Pozsonyi kápt. m. lt. B-5-37, Df. 227.698.
- ¹⁴² 27-én: ZW. V. 305 (*in opido Pispeky prope Posonium*); 4-én: Dl. 102.524 (*in descensu nostro campestri prope Pywspeky*); 6-án: Pozsony v. lt. 1445, Df. 240.073 (*in opido Pispeky*); 9-én: Lelesz OL Stat. P-203, Df. 212.144 (*in op. Pispeky*).
- ¹⁴³ 24-én: Dl. 14.412; 26-án: Horváth-Stansith lt. 11-1; 1-én: Dl. 14.418; 2-án: Pozsony v. lt. 1446, Df. 240.074; 5-én: Dl. 14.421; 7-én: Házi I/3.301.
- ¹⁴⁴ Pozsony v. lt. 1452, Df. 240.080 (*in Galycz*).
- ¹⁴⁵ 19-én: Pozsony v. lt. 1453, Df. 240.081; 25-én: Dl. 105.171.
- ¹⁴⁶ Pozsony v. lt. 1456 és 1457, Df. 240.084-085.
- ¹⁴⁷ Lelesz OL AA 1450-39, Df. 222.435.
- ¹⁴⁸ Schwandtner II. 93.
- ¹⁴⁹ 22-én: Dl. 67.435; 23-án: Dl. 28.394.
- ¹⁵⁰ 3-án: Dl. 14.443; 4-én: Pozsony v. lt. 1460, Df. 240.088.
- ¹⁵¹ Barabás, Székely Oklt. 79.
- ¹⁵² Munkács vári gyűjtemény, Df. 274.904.
- ¹⁵³ 15-én: Tel. X. 289; 18-án: Dl. 102.523.
- ¹⁵⁴ 30-án: Iványi, Gyömrő 210. sz., Dl. 86.684; 31-én: Lelesz OL Stat. D-255; 3-án: Pozsony v. lt. 1462, Df. 240.090.
- ¹⁵⁵ 11-én: OSzK Cod. Lat. 323, f. 65, Df. 252.476; 12-én: Dl. 37.613; 26-án: Jugoszl. Akad. lt. XI-88, Df. 231.283.
- ¹⁵⁶ 10-én: Pozsony v. lt. 1469, Df. 240.097; 12-én: uo. 1473, Df. 240.101.
- ¹⁵⁷ 21-én: Dl. 29.802; 24-én: Dl. 44.602, Hunyadi máj. 3-i oklevelében említve.
- ¹⁵⁸ 28-án: Df. 244.542; 30-án: Df. 212.644; 1-én: ZW. V. 315; 2-án: Dl. 29.803.
- ¹⁵⁹ 3-án: Dl. 44.602; 6-án: Dl. 95.183; 8-án: Dl. 13.440.
- ¹⁶⁰ Hurmuzaki II/2. 9.
- ¹⁶¹ Dl. 29.491.
- ¹⁶² 17-én: Pozsony v. lt. 1474, Df. 240.102; 18-án: uo. 1475, Df. 240.103; 19-én: Károlyi II. 285.
- ¹⁶³ 22-én: Dl. 106.525; 26-án: Dl. 38.302 (mindkettő *in Zakanmonostra*).
- ¹⁶⁴ Dl. 28.609.
- ¹⁶⁵ Sztáray II. 487, Dl. 85.882.
- ¹⁶⁶ Szörény III. 60, 62; Dl. 14.472, 14.473.
- ¹⁶⁷ 12-én: Dl. 25.207 (*in Zakanmonostra*); 14-én: Dl. 14.475. (*in Z.*); 16-án: ZW. V. 320 (*in Monostra*); 18-án: Podmaniczky I. 29. (*in opido nostro Monostor*); 23-án: Pozsony v. lt. 1478, Df. 240.106 (*in M.*); 27-én: uo. 1479, Df. 240.107 (*in Zakanmonostra*), és ugyanezen a napon, uo. 1480, Df. 240.108, *in Monostor* keletthellyel, ami eléggé valószínűsíti, hogy Monostor és Zákánymonostor nevek alatt ugyanazt a helységet kell értenünk.

- ¹⁶⁵ Sztáray II. 488, Dl. 85.883.
- ¹⁶⁶ 6-án: Dl. 31.622; 8-án: Z. IX. 301.
- ¹⁶⁷ Révay lt. Szerém II–16.
- ¹⁶⁸ Bánffy I. 670.
- ¹⁶⁹ 21-én: Dl. 14.487; 24-én: Z. IX. 293; 25-én: Dl. 29.805.
- ¹⁷⁰ Z. IX. 295.
- ¹⁷¹ ZW. V. 324 és Dl. 71.984.
- ¹⁷² Pozsony v. lt. 1484, Df. 240.112.
- ^{172a} Pozsonyi k. o. lt. VIII–2–24, Df. 226.291.
- ¹⁷³ 10-én: Fejér, Genus 158 (*in obsidione castelli Zenthkiraly prope opidum Losoncz*); 12-én: Z. IX. 295 (*in obsidione fortalicii Zenthkyral prope Losoncz*); 19-én: Pozsony v. lt. 1486, Df. 240.114 (*in obsidione castelli Zenthkyral prope Losoncz*).
- ¹⁷⁴ Pozsony v. lt. 1488, Df. 240.116 (*in villa Terenye*).
- ¹⁷⁵ 29-én: Pozsony v. lt. 1491, Df. 240.119 (*in descensu nostro campestri sub fortalicio Zenthkyral*); 1-én: Z. IX. 304 (*in obsidione castelli Zenthkiraly*); 3-án: Dl. 101.855 (*in obsidione castelli Zenthkyral prope opidum Losoncz*).
- ^{175a} Pozsonyi k. m. lt. G–7–175, Df. 228.231.
- ¹⁷⁶ Károlyi II. 292 (*in villa Szent-Lőrincz*; 1727-i átírás).
- ^{176a} Károlyi II. 377 (1466-i tart. átírás).
- ^{176b} Tóth–Szabó 394 (*in campestri nostro descensu prope villam Zenthwincz*).
- ¹⁷⁷ Pozsony v. lt. 1494, Df. 240.122.
- ¹⁷⁸ Sümegehy, Sopron vm. 114 (*in Monyorod*).
- ¹⁷⁹ Pozsony v. lt. 1496, Df. 240.124 (*in Wyfalw*).
- ¹⁸⁰ Pozsony v. lt. 1497, Df. 240.125 (*in descensu nostro exercituali in villa Chew*).
- ¹⁸¹ Pozsony v. lt. 1498, Df. 240.126 (*sub fortalicio Saagh*).
- ¹⁸² Dl. 14.502 (*in Korpona*).
- ¹⁸³ Pozsony v. lt. 4317, Df. 242.391 (*in Zybehlyeben*; a szövegben: *hic in opido Zebehlyeb*).
- ¹⁸⁴ Dl. 63.157 (*in opido Korpona*).
- ¹⁸⁵ 8-án: Házi I/3.340; 9-én: Dl. 14.505; 14-én: Dl. 55.493 (mindháromszor: *In villa Wysk*).
- ¹⁸⁶ 27-én: Pozsony v. lt. 4318, Df. 242.392; 29-én: Dl. 26.888.
- ¹⁸⁷ Dl. 73.118 (*in villa Been*).
- ^{187a} 8-án: ELTE Tört. tanszék okl. 63, Df. 250.475; 9-én: Pozsony v. lt. 1500, Df. 240.128; 13-án: Dl. 28.610.
- ¹⁸⁸ 24-én: Dl. 89.993; 26-án: Dl. 44.611; 28-án: Pozsony v. lt. 1458, Df. 240.086.
- ¹⁸⁹ 3-án: Iványi, Bártfa 658. sz., Df. 213.352; 5-én: Sztáray II. 488; 8-án: Z. IX. 315; 15-én: Dl. 27.885; 17-én: Dl. 28.613; 20-án: Dl. 44.614; 25-én: HO. II. 314, Dl. 44.616; 30-án: Tel. X. 320, Dl. 44.617; 2-án: Dl. 14.519; 6-án: ZW. V. 338; 7-én: uo.
- ¹⁹⁰ 29-én: Pozsony v. lt. 1508, Df. 240.136; 5-én: Fejér, Genus 167, Dl. 44.622.
- ¹⁹¹ Seilern lt. V–198 (*in Czywssse. .d prope Viennam*; az oklevél éppen a kritikus helyen csonka, így a helynevet nem sikerült megnyugtatóan azonosítani. A lacuna előtti betű *o* is lehet.)
- ¹⁹² 11-én: Z. IX. 320; 12-én: Dl. 100.613; 14-én: Pozsony v. lt. 1511, Df. 240.139; 16-án: Dl. 94.480; 19-én: Pozsony v. lt. 1517, Df. 240.145.
- ¹⁹³ 23-án: Dl. 14.537; 24-én: Dl. 14.538.
- ¹⁹⁴ ZW. V. 339 (*in Zakalospazthoh*; ugyanígy egy másik azonos keltű oklevélben is: Zalavári apáts. hh. lt. 2536, Df. 253.888).
- ¹⁹⁵ Tóth–Szabó 399 (*in villa Galsa*).
- ¹⁹⁶ Dl. 14.544 (*in Rymazombathia*).
- ¹⁹⁷ 27-én: Pozsony v. lt. 1521, Df. 240.150 (*sub castello Derencheen*); 2-án: Z. IX. 324 (*in descensu nostro sub fortalicio Derenchen*); 10-én: Lelesz OL Stat. S–86, Df. 212.316 (*in obsidione fortalicii Derenchen*); 12-én: Pozsony v. lt. 1526, Df. 240.155 (*in descensu nostro campestri sub fortalicio Derenchen*).
- ¹⁹⁸ Pozsony v. lt. 1525, Df. 240.154 (*in Rymazombathya*). Mind ez, mind pedig az előző oklevél *feria sexta ante Sophie* dátumot visel, s minthogy a Derencsény–Rimaszombat közti távolság kb. egy napi járóföld, elképzelhető, hogy a két oklevél valóban egy napon, ti. reggel, ill. este kelt.

- ¹⁹⁹ 19-én: Pozsonyi k. o. lt. I-6-18, Df. 225.492; 20-án: Dl. 14.559; 31-én: Pozsony v. lt. 1530, Df. 240.159; jún. 1-én: uo. 1532, Df. 240.161; 3-án: Apponyi I. 309; 5-én: Sümeghy, Sopron vm. 115; 7-én: Dl. 39.440; 8-án: Dl. 74.118.
- ²⁰⁰ Pozsony v. lt. 1534, Df. 240.163.
- ²⁰¹ 13-án: Dl. 44.612; 15-én: Dl. 14.513.
- ²⁰² Esztergomi kápt. m. lt. 45-12-8, Df. 237.580 (*in novo fortalicio Derenchen*).
- ²⁰³ Dl. 44.636 (*in villa Thorna*).
- ²⁰⁴ Dl. 55.518 (*in villa Almos*). Az előző oklevéllel egy napon kelt (*f. III. p. visit.*, ill. *III. die visit.*), ehhez vö. a 198. jegyzetben mondottakat.
- ²⁰⁵ Pozsony v. lt. 1538, Df. 240.167 (*in Rosno*).
- ²⁰⁶ 17-én: Pozsony v. lt. 1539, Df. 240.168 (*in Derenchen*); 18-án: Dl. 55. 521 (*sub fortalicio Derenchen*) és ZW. V. 353 (*in descensu nostro campestri sub fortalicio Derenchen*, a hely itt és alább a regesztákban helytelenül Trencsénnel azonosítva); 19-én: Dl. 55.519 (*sub fortalicio nostro Derenchen*).
- ²⁰⁷ Z. IX. 330.
- ²⁰⁸ Dl. 44.641 (*in descensu nostro exercituáli prope civitatem Crempniciensem*).
- ²⁰⁹ Pozsony v. lt. 1542, Df. 240.171 (*sub Crimicio!*) és TT. 1884.612, Selmechánya lt. 2-959, Df. 235.587 (*in descensu nostro exercituáli sub civitate Crempniciensi*).
- ²¹⁰ 31-én: Szepesi k. o. lt. 4-2-35, Df. 262.864. 3-án: Pozsony v. lt. 1545, Df. 240.174; 6-án: Dl. 71.985; 10-én: Esztergomi kápt. m. lt. 45-12-12, Df. 237.584; 12-én: Dl. 24.529; 15-én: Esztergomi kápt. m. lt. 45-4-8, Df. 237.460; 17-én: ZW. V. 357; 19-én: Dl. 55.522; 21-én: Pozsony v. lt. 1554, Df. 240.183.
- ²¹¹ 25-én: Sümeghy, Sopron vm. 119; 27-én: Pozsony v. lt. 1558, Df. 240.187.
- ²¹² Sztáray II. 497, Dl. 85.893, és Herpay: Debrecen 134. sz.
- ²¹³ Dl. 14.581.
- ²¹⁴ 12-én: Pozsony v. lt. 1562, Df. 240.191; 14-én: Dl. 14.582; 19-én: Dl. 14.583; 22-én: Károlyi II. 294.
- ²¹⁵ Dl. 55.524 (*in villa Katha*).
- ²¹⁶ Lelesz OL AA 1452-6, Df. 222.466 (*in Hathwan*) és Z. IX. 336 (*in Naghathwan*).
- ²¹⁷ 3-án: Pozsonyi k. o. lt. XXVIII-4-25, Df. 227.185; 11-én: Sztáray II. 499; 17-én: Bánffy I. 675; 18-án: Dl. 26.613; 29-én: Z. IX. 338.
- ²¹⁸ Pozsony v. lt. 1570, Df. 240.199 (*in villa Nezhell*).
- ²¹⁹ 15-én: Pozsony v. lt. 1571, Df. 240.200; 19-én: Dl. 44.648; 20-án: Pozsony v. lt. 1573, Df. 240.202.
- ²²⁰ Tel. X. 345 (Az oklevél eredetije nem került elő.)

MUTATÓ

- Almás (Torna m.) 204; *Jablonov nad Tornou*, CS.
 Apold (Szászföld) 7; valószínűleg *Apoldul de Sus* (Nagyapold), R
 Arad (Arad m.) 161; *Arad*, R.
 Bak (Zala m.) 27
 Bécs 24, 190, 220
 Becse (Torontál m.) 152, 166; *Novi Bečej*, J.
 Becskerek (Torontál m.) 165, 168; *Zrenjanin*, J.
 Bécsújhely 22; *Wienerneustadt*, A.
 Bélavár (Somogy m.) 29
 Bény (Esztergom m.) 187; *Biňa*, Cs.
 Berzőce (Verőce m.) 75; *Brezovica*, J.
 Beszterce (Besztercei ker.) 66; *Bistrița*, R.
 Bolyk (Nógrád m.) 48; *Boľkovce*, CS.
 Brassó 60, 62; *Brașov*, R.
 Bucsú (Vas m.) 25

Buda 2, 11, 34, 51, 80, 82, 96a, 101, 107, 109, 127, 136, 137, 145, 171, 177, 188, 189, 199, 210, 212, 214, 217

Buda ld. még Óbuda

Csaba (Borsod m.) 113; Hejőcsaba, ma *Miskolc* része

Csanád (Csanád m.) 49, 72, 130, 147, 149; *Cenad*, R.

Cső (Nógrád m.) 180; *Csővár* (Pest m.)

Debrecen 115

Derencsény (Gömör m.) 197, 202, 206; *Drienčany*, CS.

Déva (Hunyad m.) 70; *Deva*, R.

Eger 44

Egerszeg (Zala m.) 26; *Zalaegerszeg*

Enyed (Fehér m.) 57; *Aiud* (Nagyenyed), R.

Esztergom 186, 187a, 213

Fehérvár 14, 79, 211; *Székesfehérvár*

Fehérvár ld. még Gyulafehérvár, Nándorfehérvár

Földvár (Tolna m.) 12; *Dunaföldvár*

Föveny (Fejér m.) 13; Fövenypusztá, *Tác* határában

Gács (Nógrád m.) 47, 121; *Halič*, Cs.

Galsa (Nógrád m.) 195; *Holiša*, CS.

Garabonc (Zala m.) 28

Gyarmat (Nógrád m.) 122; *Balassagyarmat*

Gyulafehérvár (Fehér m.) 5, 105; *Alba Iulia*, R.

Hátszeg (Hunyad m.) 92; *Hateg*, R.

Hatvan l. Nagyhatvan

Hégen (Szászföld) 89; *Brădeni*, R.

Hódvásárhely (Csanád m.) 52; *Hódmezővásárhely*

Hunyad (Hunyad m.) 4, 103, 155, 157; *Hunedoara*, R.

Kálló (Szabolcs m.) 116; *Nagykálló*

Karán, Karánsebes (Sebesi ker.) 56, 94; *Caransebeș*, R.

Káta (Pest m.) 215; *Nagykáta*

Kecskemét (Pest m.) (ma Bács-Kiskun m.) 37, 125, 170

Kenéz (Szabolcs m. ma B.A.Z. m.) 118

Keresztút (Szabolcs m.) 117; *Kótaj*

Keve (Keve m.) 95, 133; *Kovin*, J.

Kocsárd (Aranyosszék) 6; *Lunca Mureșului* (Székelykocsárd), R.

Komlós (Csanád m.) 53; *Tótkomlós* (Békés m.)

Korpona (Hont m.) 182, 184; *Krupina*, CS.

Kőhalom (Szászföld) 88; *Rupea*, R.

Körmend (Vas m.) 25a

Körmöcbánya (Bars m.) 208, 209; *Kremnica*, CS.

Kövesd ld. Mezőkövesd

Kudu (Belső-Szolnok m.) 67; *Coldău*, R.

Leobersdorf (Alsó-Ausztria) 23

Lepsény ld. Vepsény

Lippa (Arad m.) 54, 148, 162; *Lipova*, R.

Losonc (Nógrád m.) 173, 175; *Lučenec*, CS.

Lugas (Temes m.) 158; *Lugoj*, R.

Madaras (Bodrog, ma Bács-Kiskun m.) 9, 74

Máros (Hont m.) 138; *Nagymaros* (Pest m.)

Medgyes (Szászföld) 58; *Mediaș*, R.

Mezőkövesd (Borsod m.) 111, 128

Mezőtúr ld. Túr

Miskolc 43

Mogyoród (Pest m.) 178

- Monostor, Zákánymonostor (Arad m.) 99, 150, 160, 164; *Mănăştur*, R.
 Morzsina (Temes m.) 84; *Margina*, R.
Muhi (Borsod m.) 112
 Nagyhatvan (Heves m.) 110, 216; *Hatvan*
 Nagyszombat (Pozsony m.) 144, 193; *Trnava*, CS.
 Nagytúr 1. Túr
Nagyvát (Baranya m.) 76
 Nándorfehérvár 132; *Belgrad*
Neszmély (Komárom m.) 218
Neunkirchen (Alsó-Ausztria) 21
 Óbuda (Pilis m.) 33; ma *Budapest* része
 Ósaj (Veszprém m.) 15
 Pásztó 1. Szakállaspásztó
Pécs 30
Pest 1, 2a, 35, 41, 81, 108, 124, 135a, 146, 172
 Péterváradja (Szerém m.) 131; *Petrovaradin*, J.
Pozsony 140, 142, 192, 219
 Püspöki (Pozsony m.) 139, 141; *Podunajské Biskupice*, CS.
 Rimaszombat (Hont m.) 45, 120, 196, 198; *Rimavská Sobota*, CS.
 Rozsnyó (Gömör m.) 205; *Rožňava*, CS.
 Ság (Hont m.) 123, 181; *Sahy*, CS. (Ipolyság)
Sárvár (Vas m.) 17
 Segesvár (Szászföld) 59; *Sighişoara*, R.
Sopron 18, 19
 Szabadka (Bodrog m.) 98; *Subotica*, J.
 Szakállaspásztó (Hont m.) 194; *Pastovce* (Ipolypásztó), CS.
Szakcs (Tolna m.) 77
 Szakolca (Nyitra m.) 143; *Skalica*, CS.
 Szalánkemén (Szerém m.) 153, 167; *Slankamen*, J.
 Szarvkő (Sopron m.) 20; *Hornstein*, A.
 Szászsebes (Szászföld) 69, 86, 156; *Sebeş*, R.
 Szébelléb (Hont m.) 183; *Sebechleby*, CS.
 Szében (Szászföld) 91; *Sibiu* (Nagyszeben), R.
Szécsény (Nógrád m.) 46, 201, 207
Szeged 2, 10, 50, 73, 96, 126, 135, 169
 Székelyvásárhely (Székelyföld) 65; Marosvásárhely, *Tîrgu Mures*, R.
 Szétagota (Szászföld) 90; *Agnita*, R.
 Szentfalva (Pest m.) 36, 39; a mai *Budapest* területén
 Szentgyörgy (Székelyföld) 63; Sepsiszentgyörgy, *Sfîntul Gheorghe*, R.
 Szentlőrinc (Pest m.) 176; Pestszentlőrinc, ma *Budapest* része
 Szepsi (Abauj m.) 119; *Moldava nad Bodvou*, CS.
 Szer (Csongrád m.) 38; *Pusztaszer*
 Szobotica 95
 Temesvár 3, 8, 40, 55, 71, 83, 97, 100, 102, 106, 134, 151, 154, 159, 163; *Timişoara*, R.
 Terenye (Nógrád m.) 174; *Kisterenye*
 Tétény (Pest m.) 32, ma *Budapest* része
Tîrgovişte 61
Tokaj (Zemplén m.) 114
 Tolnavár (Tolna m.) 31; *Tolna*
 Torda (Torda m.) 68, 85, 87, 104; *Turda*, R.
 Torna (Torna m.) 203; *Turnianske Podhradie*, CS.
 Túr, Nagytúr (Külső-Szolnok m.) 129; *Mezőtúr*
 Udvarhely (Székelyföld) 64; Székelyudvarhely, *Odorhei*, R.
 Újfalu (Pest m.) 179; *Vácsikújfalu*

Újhely 1. Bécsújhely
Vác 200
 Várhely (Hunyad m.) 93, 157a; *Sarmizegetusa*, R.
 Vásárhely 1. Hódvásárhely, Székelyvásárhely
 Vepsény (Veszprém m.) 78; *Lepsény* (Fejér m.)
 Vinyola (Veszprém m.) 16; *Vilonya*
 Visk (Hont m.) 185; *Vyskovce nad Ipľom*, CS.
 Zákánymonostora 1. Monostor
 Zsámbok (Pest m.) 42

*Két vagy több alkalommal szereplő szálláshelyek
 Hunyadi itineráriumában (1446–1452)*

Helység	Mely évben hány alkalommal?						1452	Összesen
	1446	1447	1448	1449	1450	1451		
Buda–Pest– Óbuda–Szent- falva–Szent- lőrinc	2	3	1	4	4	3	5	22
Temesvár	2	2	2	4	1	4	–	15
Szeged	2	1	2	–	2	1	–	8
Csanád	–	1	1	–	2	1	–	5
Hunyad	1	–	–	1	–	2	–	4
(Zákány-)Monostor	–	–	–	1	–	3	–	4
Pozsony	–	–	–	–	2	–	2	4
Rimaszombat	–	1	–	1	–	–	2	4
Torda	–	–	3	1	–	–	–	4
Esztergom	–	–	–	–	–	2	1	3
Fehérvár (Székes-)	1	–	1	–	–	–	1	3
Kecskemét	–	1	–	1	–	1	–	3
Lippa	–	1	–	–	1	1	–	3
Szászsebes	–	–	2	–	–	1	–	3
Szécsény	–	1	–	–	–	–	2	3
Bécs	–	–	–	–	–	–	2	2
Becse	–	–	–	–	–	2	–	2
Becskerek	–	–	–	–	–	2	–	2
Brassó	–	2	–	–	–	–	–	2
Derencsény	–	–	–	–	–	–	2	2
Gyulafehérvár	1	–	–	1	–	–	–	2
Karánsebes	–	1	1	–	–	–	–	2
Körpona	–	–	–	–	–	2	–	2
Mádaras	1	–	1	–	–	–	–	2
Mezőkövesd	–	–	–	1	1	–	–	2
Nagyhatvan	–	–	–	1	–	–	1	2
Nagyszombat	–	–	–	–	1	–	1	2
Püspöki (Pozsony m.)	–	–	–	–	2	–	–	2
Szalánkemén	–	–	–	–	–	2	–	2
Várhely	–	–	1	–	–	1	–	2

RÖVIDÍTÉSEK

(A levéltári források rövidítéseinek feloldását általában mellőzöm, ezek az Országos Levéltár Diplomatikai Fényképgyűjteményének segédletei közt könnyen megtalálhatók az érdeklődő számára. Itt jegyzem meg, hogy minden levéltári adatom, a D1 jelzetek kivételével innen származik, olyan esetben is, amikor a fényképgyűjtemény mai Df. jelzete nincs közölve. Egyes állagok akkor, amikor használtam őket, még nem voltak^oda besorolva; azóta ez már megtörtént, és a megfelelő Df. számok a segédletekből megállapíthatók.)

- Apponyi = A Pécz nemzetség Apponyi ágának az Apponyi grófok családi levéltárában őrzett oklevelei. 1. köt. 1241–1526. Bp., 1906.
- Bánffy = Oklevéltár a Tomaj nemzetségbeli losonczy Bánffy család történetéhez. Szerk. Varjú Elemér, Iványi Béla. 1–2. köt. Budapest, 1908–1928.
- Barabás, Székely Okt. = Székely oklevéltár. 1219–1776. Közzéteszi Barabás Samu. Budapest, 1934. (Magyar Történelmi Tár. 28. k.)
- Chmel, Regesta = Chmel, Joseph: Regesta chronologico-diplomatica Friderici IV. Romanorum regis. Viennae, 1838.
- Csáky = Oklevéltár a gróf Csáky család történetéhez. I. köt. 1–2. rész. Budapest, 1919. (A körösszezi és adorjáni gróf Csáky család története. 1. köt. Oklevéltár.)
- Dl. = Magyar Országos Levéltár, Mohács előtti gyűjtemény.
- Df. = Magyar Országos levéltár, Diplomatikai fényképgyűjtemény.
- DMV = Archiv Hrvatske. Documenta mediaevalia varia. OL Fényképgyűjtemény.
- DRH = Decreta regni Hungariae. 1301–1457. Ed. F. Döry et al. Budapest, 1976.
- Fejér, Genus = Fejér, Georgius: Genus, incunabula et virtus Ioannis Corvini de Hunyad . . . Budaë, 1844.
- Házi = Házi Jenő: Sopron szabad királyi város története. I–II. rész. Oklevelek. Sopron, 1921–1943.
- Héderváry = A Héderváry család oklevéltára. Közlik Radvánszky Béla és Závodszy Levente. 1–2. köt. Budapest, 1909–1922.
- HO. = Hazai okmánytár. Codex diplomaticus patrius. 1–8. köt. Győr, Budapest, 1865–1891.
- HOkl. = Hazai oklevéltár. 1234–1536. Szerk. Nagy Imre et al. Budapest, 1879.
- Iványi, Eperjes = Eperjes szabad királyi város levéltára. 1245–1526. Összeáll. Iványi Béla. Szeged, 1931. (Acta Litterarum ac Scientiarum Reg. Universitatis Hung. Francisco-Iosephinae. Sectio iuridico-politica. Tom. 2.)
- Iványi, Gyömrő = A római szent birodalmi széki gróf Teleki-család gyömrői levéltára. Összeáll. Iványi Béla. Szeged, 1931.
- Károlyi = A nagykárolyi gróf Károlyi-család oklevéltára. Sajtó alá rendezi Géresi Kálmán. 1–5. köt. Budapest, 1882–1897.
- Kat. = Katona, Stephanus: Historia critica regum Hungariae. Tom. XII. Budaë, 1790.
- Mihályi = Máramarosi diplomák a XIV. és XV. századból. Kiad. apasai Mihályi János. Máramaros-Sziget, 1900.
- OL. Fkgy. = Magyar Országos Levéltár. Diplomatikai fényképgyűjtemény.
- Sopr. = Sopron vármegye története. Oklevéltár. Szerk. Nagy Imre. 1–2. köt. Sopron, 1889–1891.
- Sümegehy, Sopron vm. = Sopron vármegye levéltárának oklevél-gyűjteménye. I. rész. Középkori oklevelek. Összeáll. Sümegehy Dezső. Sopron, 1928.
- Száz. = Századok. A Magyar Történelmi Társulat közlönye. Pest, Budapest, 1867–

- Székely O. = Székely oklevéltár. Szerk. Szabó Károly et al. 1–7. köt. Kolozsvár, 1872–1898.
- Szerbia = A Magyarország és Szerbia közti összeköttetések oklevéltára 1198–1526. Szerk. Thallóczy Lajos, Áldásy Antal. Budapest, 1907. (Monumenta Hungariae historica. Diplomata. 33. köt.)
- Szörény = Pesty Frigyes: A szörényi bánág és Szörény vármegye története. 1–3. köt. Budapest, 1877–1878.
- Sztáray = A nagymihályi és sztárai gróf Sztáray család oklevéltára. Szerk. Nagy Gyula. 1–2. köt. Budapest, 1887–1889.
- Tel. = Teleki József: Hunyadiak kora Magyarországon. 1–12. köt. Pest, 1852–1863.
- Tóth–Szabó = Tóth–Szabó Pál: A cseh huszita mozgalmak és uralom története Magyarországon. Budapest, 1917.
- TT = Történelmi Tár. Budapest, 1878–1911.
- Zala = Zala vármegye története. Oklevéltár. Szerk. Nagy Imre et al. 1–2. köt. Budapest, 1886–1890.
- Z. = A zichi és vászonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára. 1–12. köt. Pest, Budapest, 1871–1931.
- ZW. V. = Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen. 5. Bd. Bearb. von Gustav Gündisch. Köln etc. 1975.